

RECENZE

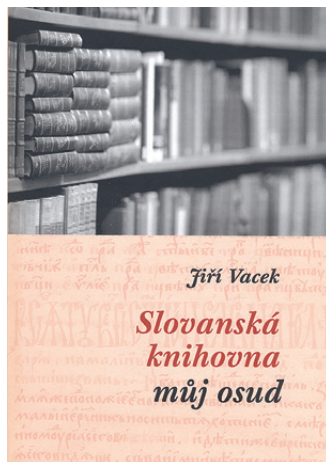
VACEK, Jiří. Slovanská knihovna – můj osud: mozaika vzpomínek. 1. vydání. Praha: Národní knihovna České republiky – Slovanská knihovna, 2016. 174 stran. Publikace Slovanské knihovny; 77. ISBN 978-80-7050-671-4.

Slovanská knižnica v Prahe so svojimi 830 tisícmi jednotiek dokumentov je v súčasnosti najvýznamnejšou slavistickou knižnicou v Strednej Európe. Od roku 1964 dodnes, teda plných 53 rokov, v nej nepretržite pracuje literárny historik a knihovník Jiří Vacek (v rokoch 1978–1992 ako riaditeľ). Recenzovaná kniha nie je iba mozaikou spomienok, ako je uvedené na titulnej stránke, ale pútavou históriou tejto knižnice. V menom registri knihy je uvedené 610 mien. Značnú časť týchto ľudí autor poznal osobne a podal o nich krátke, ale výstižné charakteristiky. Kniha je písaná mimoriadne pútavým štýlom, takže číta sa ako napínavý román, plný nečakaných zvrátov a dokonale vypracovaných miniportrétov. Sú to dejiny knižnice, podané očami jej dlhoročného pracovníka.

Na základe rozprávania starších kolegov a archívnych dokumentov J. Vacek podal obraz založenia knižnice roku 1924 z podnetu ruských politických emigrantov zo Sovietskeho zväzu, predovšetkým Vladimira Tukalevského (1881–1936), ktorý venoval knižnici 11 000 zväzkov svojej súkromnej knižnice. Na základe týchto kníh bola zriadená Ruská knižnica Ministerstva zahraničných vecí, premenovaná roku 1929 na Slovanskú knižnicu. Južnoslovanské oddelenie knižnice vybudoval a viedol Oton Berkopec, neskôr akademik Slovinskej akadémie vied a umení, knižnými darmi ho výrazne obohatil významný slovinský slavista Matija Murko.

Do širšieho povedomia slavistov sa Slovanská knižnica dostala v 30. rokoch, kedy ju začali navštevovať významní slavisti zo zahraničia. Návštevníkmi „Slovanky“ boli členovia Pražského lingvistického krúžku, najmä Roman Jakobson, Pjotr Bogatyrjov, Nikolaj Durnovo a Leopold Silberstein. O každom z nich autor podáva krátku správu podporetú dobovými dokumentami.

Krušné chvíle preživala Slovanská knižnica počas nemeckej okupácie Čiech v rokoch 1939–1945, kedy do knižnice bol nasadený agent Sicherheitsdienstu G. A. Smichowski. Najviac skvelých literárnych miniportrétov J. Vacek venoval ľuďom, s ktorými sa stýkal počas svojho pôsobenia v Slovanskej knižnici. Popredné miesto medzi nimi zaujíma dlhoročný riaditeľ knižnice Josef Strnadel (1912–1986), väzeň nemeckých koncentračných táborov, ktorý nastúpil do vedúcej funkcie v knižnici v roku 1956 a zotrval v nej 22 rokov. Ten úspešne previedol knižnicu aj „poaugustovými previerkami“ 1968 roku, kedy niekoľko pracovníkov knižnice odišlo do emigrácie na Západ. Na ich miesto riaditeľ prijal ľudí, ktorí aj v sťažených podmienkach úspešne pokračovali v práci predchodcov. V roku 1978 J. Strnadel odovzdal žezlo riaditeľa svojmu zástupcovi J. Vackovi.

Vo svojej knihe J. Vacek spomenul mnohých pracovníkov Slovanskej knižnice, s ktorými prišiel do styku. Charakterizuje ich nie tak po pracovnej stránke, ale viac-menej po povahovej a ľudskej. Jeho charakteristiky sú väčšinou vážne, ale niekedy aj humorné. Je cítiť, že ako vedúci pracovník mal dostup ku kádrovým materiálom svojich podriadených (ako aj bývalých pracovníkov knižnice), avšak v žiadnom prípade nezneužil tieto materiály, ba naopak výstižne dokumentuje nimi svoje pamäti.

Snáď najznámejšou osobou v knižnici bol svojho času pán Jindřich Šembera, výpomocný pracovník, ktorého dôverne znali všetci jej návštevníci. Už v druhej polovici dvadsiaty rokov nastúpil do knižnice Karel Mikula, s ktorým sa pracovníci radi stretávali až do konca rokov osemdesiatych, viac ako 40 rokov v knižnici pracovala Jelena Musatová, dcéra ruského emigranta odvlečeného v roku 1945 do sovietskeho Gulagu. Určitý čas v knižnici pracovala ako upratovačka dcéra popraveného generálneho tajomníka ÚV KSČ Rudolfa Slánskeho Marta Slánská.

Z ruských emigrantov, ktorí zanechali výraznú stopu v histórii Slovanskej knižnice, autor venoval najväčšiu pozornosť Konstantinu Čcheidzemu a Nikolajovi Rajevskému, s ktorými ho spájali dôverné osobné kontakty.

V ukrajinskom oddelení dlhé roky pracovala akademická sochárka Nina Levytská, obľúbená hlavne medzi ukrajinskými študentmi z východného Slovenska. Od roku 1925 v knižnici pracoval Mykola Mychalčuk, od druhej polovice tridsiatych rokov Mychajlo Bašmak a Petro Zlenko, ktorý zahynul v sibírskom Gulagu, a ďalší.

V povojnovom období so Slovanskou knižnicou tesne spolupracovali českí ukrajiniisti František Hlaváček, František Tichý, Ivan Paňkevič, Orest Zilynskyj, Zina Genyk-Berezovská, Jurij Hrivňak, Václav Židlický, Andrej Kurimský, Oksana Pelenská a iní. Takmer každému z nich autor venoval hrst' spomienok.

Z užívateľov Slovanskej knižnice J. Vacek v knihe spomienok prideliť najviac miestu Ettore Lo Gattovi, Fritzi Mierauovi, Svetomiru Ivančevovi, Veli Kolarimu, Lvu Kiškinovi, Olegu Malevičovi, Jerzemu Ślizińskému, Sergeji Davydovovi, Zdeňku Mathauserovi a niektorým ďalším slavistom. Neobišiel ani pisateľa týchto riadkov.

Autor má plnú pravdu, keď tvrdí, že „knižovna měla opravdové štěstí na ředitele“ (s. 140). Po J. Vackovi do riaditeľského kresla zasadla Milena Klímová (1992–1999), po nej Zdeňka Rachůnková (1999–2003) a nakoniec Lukáš Babka (od roku 2004). Zásluhou posledného ruské, ukrajinské a bieloruské emigrantské periodiká Slovanskej knižnice z rokov 1918–1945 boli roku 2007 zapísané do zoznamu svetového písomného dedičstva UNESCO „Pamäť sveta“.

Kniha spomienok J. Vacka sa končí Výberovou bibliografiou, obsahujúcou 61 jeho prác, a Obrazovou prílohou (19 fotografií). V závere autor vzťah ku svojmu celoživotnému pracovisku vyjadril slovami: „Cítil jsem se ve Slovanské knihovně stejně doma kdysi, tenkrát mladší mezi staršími, a cítím se tak i teď po uplynutí půlstoletí, kdy se věkový poměr obrátil“ (s. 140).

Svoju recenziu chcem uzavrieť spomienkou na autora, ktorý bol mojim priateľom ešte zo študentských rokov na Vysoké škole ruského jazyka a literatúry v Prahe. Už vtedy som obdivoval jeho zanietenosť pre knihovníctvo a lásku k rodnému Poľsku. Nedá mi, aby som nespomenul charakterný rys jeho povahy. Počas svojho aspirantského pobytu v Ukrajine (1963–1965) som dopravil na svoje trvalé pracovisko do Výskumného kabinetu ukrajistiky Univerzity P. J. Šafárika v Prešove 740 zväzkov vydaní Ševčenkovej vedeckej spoločnosti (Naukového tovarystva im. Ševčenka) vo L'vove, nemenným tajomníkom ktorého v rokoch 1897–1926 bol Volodymyr Hnaťuk. Jeho knihy predstavovali základ tejto zbierky. V Sovietskom zväze táto vedecká spoločnosť bola likvidovaná ako buržoázno-nacionalistická a antisovietska. Jej knihy boli vylúčené z verejných knižníc. Na základe dovezených kníh a materiálov získaných počas aspirantského pobytu

som napísal kandidátsku dizertáciu „Volodymyr Hnaťuk ako bádateľ folklóru Zakarpatska a jeho styky s Čechmi a Slovákmí“, ktorú som v roku 1967 úspešne obhájil pred vedeckou radou Univerzity Karlovej v Prahe. Dizertácia bola vydaná ako 190. zväzok Správ Ševčenkovej vedeckej spoločnosti (Zapysky Naukovoho tovarystva im. Ševčenka) v Paríži roku 1975. Kvôli úspechu knihy parížske vydavateľstvo mi navrhlo, aby som napísal vyčerpávajúcu monografiu o živote a diele tohto V. Hnaťuka. Súhlasil som a s vydavateľstvom uzavrel zmluvu na vydanie diela. Boli to už 80. roky, kedy po uvoľnení zo zamestnania na univerzite som pracoval ako kurič v jednej z blokových kotolní mesta Prešova. Spoliehal som sa na spomínanú ľvovskú zbierku 740 kníh. Lenže vtedajší vedúci katedry M. R. mi prísne zakázal pracovať v knižnici kabinetu.

Vedel som, že všetky Hnaťukove práce sa nachádzajú aj vo fondoch Slovenskej knižnice, riaditeľom ktorej, a súčasne predsedom straníckej organizácie, bol J. Vacek. Vycestoval som do Prahy a o všetkom som mu porozprával. Očakával som, že jeho rozhodnutie bude rovnaké ako rozhodnutie prešovského vedúceho katedry a vedúceho straníckej skupiny. K môjmu prekvapeniu riaditeľ bez akéhokoľvek zaváhania vystavil mi čitateľský preukaz, na základe ktorého som s manželkou niekoľkokrát navštívil Slovenskú knižnicu, kde nám aj personál mimoriadne ochotne vychádzal v ústrety. Moja 332stránková monografia *Volodymyr Hnatjuk: žyttja ta joho dijalnist' v haluzi folklorystyky, literaturoznavstva ta movoznavstva* (Volodymyr Hnaťuk: život a jeho prínos pre folkloristiku, literárnu vedu a lingvistiku) vyšla v roku 1987 v Paríži ako 207. zväzok Správ Ševčenkovej vedeckej spoločnosti a po mojej rehabilitácii roku 1990 mi za ňu Národná akadémia vied Ukrajiny v Kyjeve udelila vedeckú hodnosť doktora vied (DrSc.) a Ukrajinská univerzita v Mníchove titul univerzitného profesora. Roku 2012 jej druhé doplnené vydanie vyšlo aj v Ukrajine. Dnes je táto kniha považovaná za zásadné dielo o najvýznamnejšom ukrajinskom folkloristovi. Nebyť ústretovosti J. Vacka, kniha by nikdy neuzrela svetlo sveta. Aj touto cestou vyslovujem mu svojju vďaku.

*Prof. PhDr. Mykola Mušinka, DrSc.,
akademik NAN Ukrajiny*

MUŠINKA, Mykola. VACEK, Jiří. *Slovanská knihovna – můj osud: mozaika vzpomínek*. 1. vydání. Praha: Národní knihovna České republiky – Slovanská knihovna, 2016. 17 stran. Publikace Slovanské knihovny; 77. ISBN 978-80-7050-671-4. Knihovna: knihovnícká revue, **28**(1), 59–61. ISSN 1801-3252.